

LIEG MET MIJ

Philippe Besson

LIEG

MET

MIJ

Vertaald door Martine Woudt

2020

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

Copyright © 2017 Éditions Julliard
Copyright Nederlandse vertaling © 2020 Martine Woudt
Oorspronkelijke titel *Arrête avec tes mensonges*
Oorspronkelijke uitgever Éditions Julliard, Parijs
Omslagontwerp bij Barbara
Omslagfoto Leonard Freed/Magnum/Hollandse Hoogte
Foto auteur Eric Fougère/Corbis/Getty Images
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam
Druk Bariet Ten Brink, Meppel
ISBN 978 94 031 8610 8
NUR 302

debezigbij.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC®) mag dragen.
Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Ter nagedachtenis aan Thomas Andrieu
(1966-2016)

De begeerte hoefde niet aangewakkerd te worden. Ze was er meteen bij de eerste blik of ze was er nooit geweest. Ze was het onmiddellijke inzicht dat seksualiteit een rol speelde of ze was niets.

Marguerite Duras, *De minnaar*

Hij zegt: 'Ik had besloten niet meer van mannen te houden, maar jij beviel me.'

Hervé Guibert, *Fou de Vincent*

Ik concludeerde met een pijnlijke stelligheid dat de verrassende mogelijkheden waren verdwenen, dat je niet langer kon doen wat je wilde en wanneer je het maar wilde. De toekomst bestond niet meer. Alles lag in het verleden en zou daar blijven.

Bret Easton Ellis, *Lunar Park*

Op een dag, ik kan precies zeggen wanneer, ik weet exact welke datum, op een dag zit ik in de lobby van een hotel in een provinciestad, een lobby die ook dienstdoet als bar, ik zit in een makkelijke stoel, ik praat met een journaliste, tussen ons in een lage, ronde tafel, de journaliste interviewt me over mijn roman *Verzoening*, die net verschenen is, ze stelt me vragen over scheiden, over brieven schrijven, over het land verlaten en de al dan niet helende werking daarvan, en ik antwoord, ik ken de antwoorden op die vragen, ik antwoord bijna zonder op te letten, de woorden komen zo makkelijk en vanzelf dat ik mijn blik laat dwalen over de mensen die de lobby door lopen, het komen en gaan, de aankomsten en de vertrekken, ik verzin levens bij die mensen die weggaan, die binnenkomen, ik probeer me voor te stellen waar ze vandaan komen, waar ze heen gaan, ik heb het altijd leuk gevonden om dat te doen, om

levens te verzinnen bij onbekenden die ik nauwelijks heb ontmoet, om me te interesseren voor mensen die ik niet ken, het is bijna een tic, ik geloof dat het al in mijn jeugd is begonnen, ja, het was er al toen ik nog heel jong was, nu weet ik het weer, het verontrustte mijn moeder, ze zei: hou op met je leugens, ze zei leugens in plaats van praatjes, dat is me bijgebleven, dus jaren later doe ik het nog steeds, ik vorm hypotheses terwijl ik de vragen beantwoord, terwijl ik praat over het verdriet van verlaten vrouwen, het zijn twee dingen die ik uit elkaar kan houden en op hetzelfde moment kan doen, wanneer ik een man van achteren zie die een rolkoffer achter zich aan trekt, een jongeman die op weg is het hotel te verlaten, zijn houding en zijn manieren stralen jeugdigheid uit, en ik ben onmiddellijk met stomheid geslagen door dat beeld, want het is een onmogelijk beeld, een beeld dat niet kan bestaan, ik kan me natuurlijk vergissen, per slot van rekening zie ik zijn gezicht niet, op de plek waar ik zit ben ik niet in staat dat te zien, maar het lijkt alsof ik zeker ben van dat gezicht, alsof ik weet hoe de man eruitziet, en ik zeg het nogmaals: het is onmogelijk, letterlijk onmogelijk, en toch roep ik een naam, Thomas, ik schreeuw hem bijna, Thomas, en de journaliste tegenover me schrikt ervan, ze zat over haar opschrijfboekje gebogen, was aantekeningen aan het maken, mijn woorden aan het noteren, en nu kijkt ze op, ze trekt haar schouders omhoog alsof ik tegen haar heb geschreeuwd, ik zou me ervoor moeten verontschuldigen maar doe het niet, gegrepen door dat beeld in beweging en wachtend tot het roepen van de naam zijn effect zal hebben, maar de man draait zich niet om, hij loopt door, daar zou ik uit moeten opmaken dat ik me vergist heb, ditmaal

echt, dat het allemaal maar zinsbedrog was, dat het komen en gaan dat zinsbedrog, die illusie heeft veroorzaakt, maar nee, ik kom met een sprong overeind, ik ga achter de weglopende man aan, niet omdat ik wil kijken of het klopt, want op dat moment ben ik er nog van overtuigd dat ik gelijk heb, dat ik gelijk heb tegen alle rede in, tegen beter weten in, ik haal de man in op het trottoir, ik leg mijn hand op zijn schouder, hij draait zich om en...

HOOFDSTUK EEN

1984

Het schoolplein van een lyceum, een geasfalteerd plein, omringd door oude gebouwen van grijs natuursteen, met grote, hoge ramen.

Tieners, met hun rugzak of hun schooltas bij hun voeten, staan in groepjes te praten, de meisjes bij de meisjes, de jongens bij de jongens. Als je goed kijkt zul je een surveillant ontdekken, die nauwelijks ouder is.

Het is winter.

Dat zie je aan de kale takken van een boom die daar, in het midden, staat en die wel dood lijkt, aan het ijs op de ramen, aan de damp die uit de monden komt, aan de handen die gewreven worden om weer warm te worden.

Het is halverwege de jaren tachtig.

Dat valt op te maken uit de kleding, superstrakke, met bleekwater behandelde spijkerbroeken vol lichte vlekken en

met een hoge taille, en truien met motieven; sommige meisjes dragen gekleurde wollen beenwarmers, die op hun enkels zakken.

Ik ben zeventien.

Ik weet niet dat ik nooit meer zeventien zal zijn, ik weet niet dat de jeugd niet blijvend is, dat hij maar een ogenblik duurt en dan verdwijnt, en als je je dat realiseert is het te laat, is het voorbij, dan is hij vervlogen en ben je hem kwijt, toch voelen sommige mensen om me heen het aankomen en zeggen het, de volwassenen herhalen het, maar ik luister niet naar ze, hun woorden glijden langs me heen, blijven niet hangen, als water langs de veren van een eend, ik ben een sukkel, een zorgeloze sukkel.

Ik zit in de C-eindexamenklas op het Élie-Vinetlyceum in Barbezieux.

Dat bestaat niet, Barbezieux.

Laten we het anders formuleren. Niemand kan zeggen: ik ken die plaats, ik kan hem aanwijzen op een kaart van Frankrijk. Behalve misschien de lezers, en dat zijn er steeds minder, van Jacques Chardonne, die in de stad is geboren en het onwaarschijnlijke 'geluk' ervan heeft geroemd. Of degenen, dat zijn er meer, maar herinneren ze het zich nog, die vroeger rijksweg 10 namen om begin augustus op vakantie te gaan naar Spanje of Les Landes, en stelselmatig vast kwamen te zitten in files, precies daar, vanwege een slecht doordachte reeks stoplichten en een wegversmalling.

Het ligt in Charente. Dertig kilometer ten zuiden van An-

goulème. Bijna het einde van het departement, bijna Charente-Maritime, bijna de Dordogne. Kalkgrond, geschikt voor de wijnbouw; niet zoals de grond die naar de Limousin lonkt, kleiig en koud. Een zeeklimaat; de winters zijn zacht en nat, er is niet altijd een zomer. Zolang ik me herinner, overheerst het grijs; het vocht. Gallo-Romeinse resten, kerken, kastelen; het onze lijkt op een burcht, maar wat viel er dan te verdedigen? Rondom: heuvels; ze zeggen dat het landschap glooiend is. En dat is het wel zo'n beetje.

Ik ben daar geboren. Destijds hadden ze nog een kraamkliniek. Die is jaren geleden gesloten. In Barbezieux wordt niemand meer geboren, de stad is gedoemd te verdwijnen.

En wie kent Élie Vinet? Ze zeggen dat hij de leraar was van Montaigne, ook al is dat nooit officieel aangetoond. Laten we zeggen dat hij een humanist was uit de zestiende eeuw, vertaler van Catullus en hoofd van het Collège de Guyenne in Bordeaux. En dat het toeval wilde dat hij geboren werd in Saint-Médard, een enclave van Barbezieux. Ze hebben het lyceum zijn naam gegeven. Beter dan hij konden ze niet vinden.

En dan, wie herinnert zich de C-eindexamenklassen? Tegenwoordig zeggen ze S, geloof ik. Al dekt die letter niet dezelfde lading. Het waren wiskundeklassen, waarvan gezegd werd dat ze de meest selectieve, de meest prestigieuze waren, de klassen die de deur openden naar het voorbereidende jaar dat naar de hogescholen kon leiden, terwijl de andere alleen toegang gaven tot de universiteit of een tweejarige vakopleiding; of daar stopten, zoals in een doodlopende straat.

Ik kom dus uit een tijd die voorbij is, uit een stad die op sterven na dood is, uit een roemloos verleden.

Begrijp me goed: ik vind het niet erg. Het is niet anders. Ik heb nergens voor gekozen. Net als iedereen. Ik doe het ermee.

Hoe dan ook ben ik me op mijn zeventiende niet zo duidelijk bewust van de situatie. Op mijn zeventiende verlang ik niet naar moderniteit, naar andere streken, andere luchten. Ik neem wat ze me geven. Ik koester geen ambities, word niet door afschuw gedreven, weet niet eens wat verveling is.

Ik ben een voorbeeldige leerling, die nooit een les mist, bijna altijd de hoogste cijfers haalt en de trots van zijn leraren is. Tegenwoordig zou ik die jongen van zeventien een mep geven, niet vanwege zijn goede resultaten, maar omdat hij alleen maar probeert zijn beoordelaars te behagen.

Ik sta met de anderen op het schoolplein. Het is pauze. Ik heb net twee uur filosofie achter de rug ('Kunnen we aannemen dat de mens vrij is en tegelijkertijd stellen dat het onbewuste bestaat?') Er werd ons verzekerd dat dit typisch het soort onderwerp is dat we op het eindexamen kunnen krijgen). Straks heb ik biologie. De kou prikt in mijn wangen. Ik draag een jacquardtrui waarin het blauw overheerst. Een vormeloze trui die ik te vaak aanheb en die pluist. Een spijkerbroek, witte sneakers. En een bril. Dat is nieuw. Mijn ogen zijn het jaar daarvoor plotseling achteruitgegaan, in een paar weken tijd werd ik bijziend zonder dat duidelijk was waardoor, er werd gezegd dat ik een bril moest, ik gehoorzaamde, kon niet anders. Ik heb fijn, krullend haar en ogen die naar groen zwemen. Ik ben niet knap, maar ik trek wel aandacht; dat weet ik. Niet door mijn uiterlijk, nee, maar door mijn resultaten, er wordt gemompeld: hij is briljant, veel beter dan de anderen, hij zal

het ver schoppen, net als zijn broer, het zijn knappe koppen in dat gezin, we zijn op een plaats, in een tijd dat veel jongeren nergens heen gaan, dat bezorgt me evenveel sympathie als antipathie.

Die jongen ben ik, in de winter in Barbezieux.

Degenen die bij me staan heten Nadine A., Geneviève C. en Xavier C. Hun gezichten staan in mijn geheugen gegrift, terwijl zoveel andere, van recenter datum, eruit zijn verdwenen.

Maar in hen ben ik niet geïnteresseerd.

Wel in een jongen verderop, die geflankeerd door twee leeftijdgenoten met zijn rug tegen een muur staat. Een jongen met warrig haar, een beginnend baardje en een sombere blik. Een jongen uit een andere klas. Uit de D-examenklas. Een andere wereld. Tussen ons een niet te passeren grens. Misschien minachting. Minstens laatdunkendheid.

En ik zie alleen maar hem, de lange, afstandelijke jongen, die niet praat, die alleen maar luistert naar de twee anderen, zonder ze bij te vallen en zelfs zonder te glimlachen.

Ik weet hoe hij heet. Thomas Andrieu.

Laat ik je vertellen dat ik de zoon ben van een onderwijzer, van het schoolhoofd.

Ik ben trouwens ook opgegroeid in een lagere school, acht kilometer bij Barbezieux vandaan; op de begane grond het enige klaslokaal van het dorp, op de eerste verdieping het appartement dat ons was toegewezen.

Van de eerste tot de laatste klas was mijn vader mijn meester. Zeven jaar waarin ik les van hem kreeg, hij in een grijs jasje,

wij achter onze houten lessenaars, zeven jaar verwarmd door een oliekachel, met aan de muren kaarten van Frankrijk, het Frankrijk van vroeger, een Frankrijk met zijn rivieren en zijrivieren, met de namen van de steden in een grootte die overeenkwam met hun inwonersaantal, uitgegeven door boekhandel Armand Colin, en achter de ramen de schaduw die twee lindes wierpen, zeven jaar waarin ik gedurende de lesuren ‘meneer’ en ‘u’ tegen hem zei, niet omdat hij me daarom had gevraagd, maar om geen uitzondering te zijn, niet anders te zijn dan mijn klasgenoten, en ook omdat hij de autoriteit belichaamde, die vader, de onbetwistbare autoriteit. Na school bleef ik met hem in het klaslokaal, om mijn huiswerk te maken terwijl hij de lessen van de volgende dag voorbereidde, waarbij hij horizontale en verticale lijnen in zijn grote ruitjesschrift trok en de vakken met zijn mooie, regelmatige handschrift vulde. Hij zette de radio aan, luisterde naar ‘Radioscopie’ van Jacques Chancel. Dat ben ik niet vergeten. Dat was mijn jeugd.

Mijn vader droeg me op goede cijfers te halen. Ik mocht niet onder het gemiddelde scoren, zelfs niet het gemiddelde. Ik moest gewoon de beste zijn. Er was maar één plaats, de eerste. Hij zei dat je welzijn afhing van je studie, dat je alleen door te studeren ‘in de lift’ kon komen. Hij wilde dat ik naar een van de hogescholen ging, niets anders. Ik gehoorzaamde. Net als bij mijn bril. Ik moest wel.

Onlangs ben ik teruggegaan naar die plaats van mijn jeugd, dat dorp waar ik al zoveel jaren geen voet meer had gezet. Ik ging terug met S., zodat hij het zou weten. Het hek met de blauwewegen staat er nog steeds, maar de lindes zijn omgehakt en

de school is gesloten – al lang. Er zitten appartementen in. Ik wees het raam van mijn slaapkamer aan. Ik probeerde me de nieuwe bewoners voor te stellen, maar dat lukte niet. Daarna stapten we weer in de auto en liet ik hem het dorp zien, waar om de dag een bestelbusje langskwam, een oud Citroën-busje, dat dienstdeed als rijdende minisupermarkt, de stal waar we melk gingen halen, de kerk met zijn afgebrokkelde pleisterlaag, het begraafplaatsje op de heuvel, het bos waar begin oktober eekhoortjesbrood groeide. Hij kon zich niet voorstellen dat ik daarvandaan kon komen, uit die landelijke, minerale wereld, die trage, bijna bewegingloze, gefossiliseerde wereld. Hij zei: je hebt vast wilskracht nodig gehad om je daaruit los te maken. Hij zei niet: ambitie, moed of haat. Ik zei: mijn vader wilde het voor me. Zelf had ik best in die jeugd, in dat warme nest willen blijven.

Ik weet niet wiens zoon Thomas Andrieu is, en zelfs niet of dat er ook maar iets toe doet. Ik weet niet waar hij woont. Op dat moment weet ik niets van hem. Behalve dat hij in de D-examenklas zit. En dat zijn haar warrig is, zijn blik somber.

Ik weet hoe hij heet omdat ik daar uiteindelijk naar heb geïnformeerd. Zomaar, op een dag, alsof er niets aan de hand was, zo nonchalant mogelijk, voordat ik op iets anders overging. Maar ik heb nergens anders naar geïnformeerd.

Ik wil vooral niet dat ze weten dat hij me interesseert. Want ik wil vooral niet dat ze zich afvragen waaróm hij me interesseert.

Omdat het, als ze zich dat afvragen, alleen maar het gerucht zou versterken dat over mij rondgaat. Er wordt beweerd

dat ik ‘op jongens val’. Er wordt geconstateerd dat ik soms meisjesachtige gebaren maak. En bovendien ben ik niet goed in sport, waardeloos in gymnastiek, niet in staat tot kogelstoten of speerwerpen, niet geïnteresseerd in voetbal of volleybal. Ik houd van boeken, ik lees veel, ze zien me vaak met een roman in de hand uit de bibliotheek van het lyceum komen. En ze weten dat ik nog nooit een vriendin heb gehad. Dat is genoeg om een reputatie op te bouwen. Daarbij word ik geregeld beledigd, met ‘vuile flikker’ (soms is het gewoon ‘niet’), geschreeuwd vanuit de verte of gemompeld als ik langslowp, en ik doe mijn best om het volledig te negeren, er nooit op te reageren en op mijn beurt volmaakte onverschilligheid te tonen, alsof ik het niet heb gehoord (alsof dat kán, dat ik het niet hoor!). Wat mijn zaak verergert: een onvervalste hetero zou dat soort dingen nooit laten zeggen, hij zou het heftig weerleggen, hij zou degene die hem beledigde op z’n bek slaan. Het laten zeggen is het bevestigen.

Het is duidelijk dat ik ‘op jongens val’.

Maar ik ben nog niet in staat die woorden uit te spreken.

Ik heb mijn geardheid al heel jong ontdekt. Op mijn elfde wist ik het. Op mijn elfde had ik het door. In die tijd voel ik me aangetrokken tot een jongen uit het dorp, Sébastien genaamd, die twee jaar ouder is dan ik. Bij het huis waar hij woont, niet ver bij het onze vandaan, staat een bijgebouwtje, een soort schuur. Nadat je een simpele trap bent opgegaan, kom je boven in een ruimte waar ze van alles en nog wat wegzetten. Er ligt zelfs een matras. Op dat matras vrij ik voor het eerst, in omstrengeling met Sébastien. We zijn nog geen pubers, maar

we zijn al nieuwsgierig naar het lichaam van de ander. Het eerste mannelijk lid dat ik in mijn hand houd, is het zijne. De eerste kus krijg ik van hem. De eerste omhelzing, huid tegen huid, is met hem.

Op mijn elfde.

We zoeken onze toevlucht ook wel eens in de caravan van mijn ouders, die buiten het seizoen in een garage naast ons huis staat (vanaf het voorjaar wordt hij op de camping van de kampeervereniging van Saint-Georges-de-Didonne gezet, dan brengen we de weekends daar door, lopen over het strand, kopen churros op de boulevard en garnalen op de markt, die eindigen in kommetjes bij het aperitief). Ik weet waar de sleutel ligt. Het ruikt er muf, het is er donker, de gebaren kunnen er preciezer worden, we worden door geen enkele schaamte tegengehouden.

Nu treft het me hoe vroegrijp we waren, want destijds was er geen internet, er waren zelfs geen video's, er was geen Canal Plus, we hadden nog nooit porno gezien en toch wisten we hoe het moest, wisten we hoe het aan te pakken. Er zijn dingen die je niet hoeft te leren, zelfs niet als kind. In de puberteit zullen we nog vindingrijker zijn. Die komt al snel.

Ik ben helemaal niet ontsteld door die ontdekking. Integendeel, ze verrukt me. Ten eerste omdat ze buiten ieders blikveld plaatsvindt en omdat kinderen dol zijn op stiekeme spelletjes, op verborgen dingen die volwassenen buitensluiten. Ten tweede omdat ik er geen kwaad in zie om elkaar een genoeg te doen. Ik heb er plezier in met Sébastien, ik kan me niet voorstellen dat je plezier met iets verkeerd associeert. En ten slot-

te omdat ik vermoed dat deze situatie bevestigt dat ik anders ben. Ik zal dus niet op alle anderen lijken. Me eindelijk onderscheiden. Niet meer het voorbeeldige kind zijn. Niet achter de massa hoeven aan te lopen. Intuïtief heb ik een hekel aan massa's. Dat is nog steeds zo.

Later moet ik dus het hoofd bieden aan de agressie die dit vermeende anders-zijn oproept. Ik hoor de bekende beledigingen, op z'n minst de venijnige insinuaties. Ik zie de onmannelijke gebaren die in mijn aanwezigheid worden uitvergroot, het handjeklap, de rollende ogen, de fellatio die wordt uitgebeeld. Dat ik zwijg is om die agressie niet het hoofd te hoeven bieden. Laf? Misschien. Het is absoluut een manier om mezelf te beschermen. Maar nooit zal ik van mijn pad afwijken. Nooit zal ik denken: het is verkeerd, of: ik had beter zoals iedereen kunnen zijn, of: ik zal tegen ze liegen zodat ze me accepteren. Nooit. Ik houd me aan wie ik ben. In stilte, zeker. Maar wel een koppige stilte. Trots.

Ik heb zijn naam onthouden. Thomas Andrieu.

Ik vind het een mooie naam, een mooie identiteit. Ik weet nog niet dat ik ooit boeken zal schrijven, personages zal bedenken en namen aan die personages zal moeten geven, maar ik ben al gevoelig voor de klank van identiteiten, voor het vloeiende ervan. Ik weet daarentegen wel dat namen soms verraden uit wat voor nest en milieu iemand komt, en dat ze de dragers ervan in een bepaald tijdperk verankeren.

Ik zal ontdekken dat Thomas Andrieu uiteindelijk een misleidende identiteit is.